

Süslü Tüy, Su İnsanı, Yağmur Adam ya da

Uçsuz bucaksız topraklarına üşüşmüş yabancıların yanında sığıntı kalmış bir avuç insan, yok olmanın ve aşağılanmanın sınırlarında bir yaşam savaşı veriyor. Avustralya'nın barışçı yerlileri Aborijinler, "beyaz adam"ın şanlı tarihindeki "Aydınlanma Çağı"nın kurbanı. Daha doğrusu, ünlü düşünür Rousseau'nun getirdiği "uygar toplum - vahşi toplum" ayrımının... Onsekizinci yüzyıl İngiltere'sinin koşulları, Avustralya'nın "uygarlaştırılmasını" gerektirdi. Avustralya'nın doğayla bütünleşmiş insanları içinse uygarlığın anlamı ölüm oldu.

AVUSTURALYA yerlilerinin ataları ilk olarak kıtaya ne zaman gelmiş, ne zaman yerleşmiştir? Bu konuda kesin bir şey bilinmiyor. Radyo karbon yöntemiyle elde edilen tarihler, kıtadaki insan yerleşiminin 40 000 yıl öncesine gittiğini desteklemekte.

Bir araştırmaya göre, Kuzey bölgesi sınırının yakınındaki Keep River ile Batı Avustralya'daki mezarların 175 000 yılöncesine uzanıyor. Ayrıca, Gordon-Franklin ırmakları yakınındaki 100 kadar mağarada bulunan kalıntılardan çok önemli bilgiler elde edilmiş. Örneğin, Kutikina mağarasında aşağı yukarı 20 000 yıl önce bir Aborijin grubunun yaşadığı ve buzul devrini burada geçirip 10 000-15 000 yıl önce de mağarayı terk ettiği anlaşılıyor. Bu mağarada yaşadıkları dönemde kemik-

ten yapılmış alet kullanımından, yontma taşla yapılmış alet kullanımına geçtikleri de biliniyor.

Bölgedeki bir başka mağara da Warren'de bulunuyor. Aborijinler 35 000 yıl önce bu mağarayı da kullanmışlar.

Bu gibi bilimsel araştırmalardan ve diğer kaynaklardan çıkarılan sonuç, Aborijinler küçük kabilelere bölünmüş oldukları. Belki yüzlerce kabile ve her birinin farklı dili, her dilin daha da fazla lehçesi vardı. Ama hepsi birbirleriyle barış içinde, doğal sınırlarla ayrılabilen belirli araziler üzerinde yaşıyorlardı. Herkes kendi topraklarını biliyor, diğerlerine, gelenek ve alışkanlıklarına saygı gösteriyorlardı. Belki basit bir teknolojiyle yaşamlarını sürdürüyorlardı; ama karmaşık bir toplumsal düzenleri ve oldukça gelişmiş dinsel gelenekleri vardı. Örneğin birçok kabile mistik bir ilişkiyle toprağa bağlıydı. Hatta dinsel inancın bir parçası da toprağın duyguların okulu olduğuydu. Genellikle uzun bacaklı, kara derili, geniş burunlu, gür saçlı, erkekleri sakallı olan bu insanlara göre, toprak aynı zamanda anaydı; ona an-

Beyazların Avustralya'yı işgal etmesiyle Aborijinlerin yaşamı değişir. Hep olduğu gibi, değişiklikten en çok etkilenen çocuklar olur. Yalnızca 20. yüzyılın başında 100 000 çocuk ailelerinden zorla alınıp, misyonerlerin okulunda beyazlara uşak ve hizmetçi olarak yetiştirilir.

cak teşekkür edilirdi. Beden ondan yapılmıştı. O yiyecek ve besin verir, ilaç sağlar, gözyaşlarıyla temizlerdi. Onun kollarında uykuya dalınırdı. İnsan öldüğünde, kullanılmış olan kemikleri atalarının bedeniyle ve henüz doğmamış olanlarla birbirine toprakta karıştır; daha doğru ifadeyle toprak bu karışımı sağlamak için onları kabullendirirdi. Ölüm, topraktan alınan ve artık işe yaramayan bir şeyi ona geri verme zamanıydı. Ölüm bir son değildi. Ölüm, sonsuzluk dünyasında değişik bir biçimde var olmaktı.

Aborijinlerin doğayı ve onu oluşturan varlıkları denetimleri altına almayı ya da kendilerini en üste koymayı asla düşünmedikleri bilinmekte. Çünkü inanışları buna elvermiyor. Onlara göre, dünya evrimini tamamlamamıştır henüz. O halde insanın buradaki en iyi yaratık olduğuna karar vermesi hiç de akla uygun bir şey değil. Hele de bit-

kiler hâlâ uyum sağlarken, hayvanlar hâlâ gelişirken. Onlar gökyüzüyle, yıldızlarla, Ay'la, Güneş'le bağlantılı olduklarına inanırlar. Aslında onlar tüm yaşamla akrabadırlar: Hayvanlarla, bitkilerle. Önemli olan da, uzun ve uyumlu bir yaşam sürmektir hep birlikte.

1700'lü yıllarda kapitalizm Avustralya'ya el attığında kıtadaki bu insanlar ne tarımı ne de köpek dışında hayvan evcilleştirmeyi biliyorlardı. Onlar beyazlardan çok farklıydı. Eşitlikçi bir devlet tarzı örgütlenmesi olmadan, kendilerine özgü yönetim biçimleriyle, sabit olmayan yerlerde, toprak edinmeden yaşıyorlardı. Avrupalılar bu nedenle onları gelişmemiş yaratıklar olarak tanımladılar; hatta hayvan statüsünde değerlendirdiler. Çünkü beyazlar için uygarlığın kanıtı olan en basit ölçüte göre, insanlar tarımla uğ-

raşmalı ve hayvan yetiştirmeliydi. Oysa Aborijinlerin yaşamları bambaşkaydı. Öyle ki, benzer coğrafya koşullarında yaşayan diğer kıtalardaki akrabalarına göre bile toplumsal örgütlenmeleri farklıydı. Örneğin Aborijinler, yayı ve yay gibi mekanik enerji depolayan aletleri kullanmazlar ve bilmezlerdi. (Bunun nedenlerinden biri, belki de diğer kıtalarda yaşayan vahşi hayvanların onların kıtasında bulunmamasıydı. Örneğin Tiwi halkı, Aborijin icadı olan bumerangı bile av için kullanma gereği duymamıştır.) Avcı-toplayıcı, Aborijin toplumunda, toplumsal örgütlenmenin temelini aile oluşturur. Şöyle de diyebiliriz: Bireylerin farklı mekanlarda bulunmasına karşın, yiyecek ve su kaynaklarında salkımlanma üzerine kurulu göçebelik nedeniyle sıkça buluştuklarından akrabalık ilişkileri canlılığını hep korur. Bu tür bir göçebelik egzozamiyi (dış evlilik) olanaklı ve sürekli kılar. Evlilik yoluyla kurulan dostluklar, akrabalık ilişkisi biçiminde yiyecek ya da su kaynaklarının bol bulunduğu yerlerde barışçıl salkımlanmanın önkoşulunu yaratır. Bunun tersi de doğrudur: Aynı arazi üzerindeki kaynakları paylaşma gerekliliği üzerine kurulu barışçıl ilişkiler evlilikler yoluyla pekiştirilir. Göçebelik, toplumu ana-baba ve çocuklardan oluşan dar oluşumlar temelinde örgütlenmeye zorlar; dolayısıyla Aborijinlerde de toplumun en küçük yapı taşı olan aile, örgütlenmenin temelini oluşturmaktadır.

Aborijinlerin yaşamında dans ve müzik vazgeçilmez ikidir. Onlar sevinçlerini, hüznlerini, beklentilerini, doğayla ilişkilerini bile dans ve müzikle anlatırlar.

Aile yaşamında erkek ve kadının aileye eşit olarak katkısı vardır. Bildiğimiz gibi avcı-toplayıcı toplumlarda, meyve ve sebze, böceklerin, kabuklu deniz hayvanlarının elde edilmesi toplayıcının işidir. Avcıysa, kara ve deniz memelilerini, sürüngenleri avlar. Genel olarak ilkel toplumlarda toplayıcılık kadının, avcılıksa erkeğin işidir. Oysa Aborijinlerde durum böyle değildir. Avcılık ve toplayıcılık hem kadınlar hem de erkekler tarafından yapılır. Erkek avlanırken kadın bitki kökleri toplar ya da kendisi de avatılır. Kısaca Aborijinlerde, geçim faaliyetlerinde cinsiyet ikiliği yoktur. Erkek ve kadın aile içinde eşit oldukları gibi grup içinde de eşittirler. Hatta kadının ayrı bir önemi vardır. Yaşlılıkta

durum cinsler için değişmez hatta kadın daha da değerlenir. Yaşlı erkek kabile ya da grup içinde bilgisiyle bir yer edinirken, yaşlı kadının da saygın bir yeri vardır. Öte yandan erkekler yaşlandıkça eşlerinin sayısında artış yapabilirler. Sonuçta en çok eş en yaşlı erkekte bulunur. Bu durum onun top-

lumsal saygınlığıyla ilintilidir. Erkeğin saygınlığı eşi arttıkça artar. Böylece çekeşlilik, yeniden üreten bir toplumsal ilişkiye dönüşür. İleri yaşa kadar eşsiz kalma durumuyla karşı karşıya kalan bekar erkeklerle evli erkekler arasında gerginlik kaçınılmaz olur. Evlenmeyen genç erkeklerle evli erkekler arasında statü farkı vardır. Evlenmemiş erkeğe yarım erkek gözüyle bakılır. Bunun yanı sıra Aborijin erkeklerinin yaşamında sünnetin çok önemli bir yeri vardır. Gözlerden uzak bir yerde törenlerle gerçekleştirilen sünnette delikanlıya kutsal rüya öyküleri öğretilir. Keskin bir taşla yapılan sünnetin yanı sıra aşama aşama penisin altı kesilerek yarıdır. Delikanlı bu törenlerde yaşadıklarını ve öğrendiklerini hiçbir zaman unutamaz.

Rüya Zamanın Çocukları ve Aldıkları Kötü Kokular

Avustralya bugün tam anlamıyla çok kültürlü bir ülke görünümünde. Nüfusu 18 milyondan fazla. Bu nüfus tam tamına 200 ülkeden gelen mültecilerle, Avrupalılar gelmeden önce orada yaşayan ve Aborijinler diye adlandırılan yerlilerden oluşuyor. Aborijinler nüfusun sadece %1,5'ünü oluşturuyor. Oysa bir zamanlar bu topraklar onlarındı. Hatta Aborijinlere göre, yaradılıştan beri kendi topraklarında yaşıyorlar. Atalarının yaradılıştan beri dünyadaki yaşamın bugünkü şeklini alışında katkılarının olduğunu düşünüyorlar. Avustralyalı Aborijinler'in, Güneydoğu Asya'dan, 20 000, 60 000 ya da 120 000 yıl önceki buzul dönemlerinin birinde bu topraklara göçtükleri de öne sürülen savlardan. Ama şunda kuşku yok ki, ister yaradılıştan beri orada yaşıyor olsunlar isterse buzul dönemlerinin birinde gelmiş olsunlar Avustralya'nın ilk sahipleri Aborijinler. Ama günümüzün gerçeğine baktığımızda farklı bir tabloya karşılaşıyoruz: Şimdi birkaç yüz bini geçmiyor. Yani tıpkı fillerin atılan olan mamutların ortadan kalkması, ayı, bizon, kaplan gibi hayvanların aynı sona yaklaşmaları gibi. Bir avuç Aborijin geçmişlerinden çok uzakta yaşamlarını sürdürüyorlar.

Avustralya şimdi 6 eyaletten ve 2 büyük bölgeden oluşuyor. Ülke halen İngiltere'ye bağlı bir genel vali tarafından yönetiliyor. Ancak son zamanlarda ülkede bağımsızlık yanlı hareketlerde bir yükseliş eğilimi gözlenmektedir. Dünyanın en geniş yüzölçümüne sahip 6. ülkesi Avustralya.

Avustralya devletinin, kuruluşunu İngiltere'deki mahkûmiyet sistemine borçlu olduğu söyleniyor. Bu noktada 18. yüzyılı İngiltere'sine bir bakış gerekiyor:

İngiltere'de 1750 yılından itibaren tarım alanındaki yeniden yapılanmalar ve gelişen sanayi kentlerinde iş bulma umudu, kırsal kesimden kentlere göçü başlatmış. Bu göç, İngiltere toplumuna yeni bir sosyal değişimi getirmiş. Kentli olmaya can atan kırsal kesim insanları, muratlarına ermişler ve kentlerin işsizlerinde gözle görülür bir artış olmuş. Öyle ki işsizlerin toplamı kent nüfusunun üçte birine ulaşmış. Bu zor yaşam koşulları çocukları bile kışkırtmış. Maden ocakları, çok düşük gündeliklerle çalışan çocuk işçilerle dolmuş. Ölüm oranı, bazı bölgelerde 5 yaş ve altındaki çocuklarda %50'ye ulaşmış. Hırsızlık, cinayet gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiş. Doğal olarak, suçların artmasına karşılık cezalar da artırılmış. Hapishaneler, hırsızların yanı sıra İrlandalı ve İskoçyalı iş-

yancılara, sendikacılara, sosyal adalet isteyip anarşist olarak yargılananlara, Kanadalı Fransız kökenli direnişçilere buluşma yeri olmuş.

İngiltere Krallığı, adeta bir mahkûmlar ülkesi haline dönüşmüş ülkeye çeki düzen vermek gayretiyle, çözümü başka başka topraklarda ceza kolonileri kurmada bulmuş. Amerika'ya hatta Afrika'ya bile mahkûm göndermiş.

Ancak Afrika'nın yaşam koşullarına mahkûmlar dayanamamış, gidenlerin neredeyse tamamına yakını yaşamını kaybetmiş. Amerika'ya mahkûm göndermekse, Amerikan Bağımsızlık Savaşından sonra olanaksızlaşmış. Bu durumda İngiltere Krallığı, kuzey Atlantik kolonilerinin yerini değiştirmek için yeni yeni ceza kolonisi kurma arayışlarına girmiş.

Mahkûmların gönderilmesi için yeni bir yer arandığı sıralarda Kaptan Cook ve aynı ekipteki Joseph Banks'in notlarından ve raporlarından anılan yer bulundu: Avustralya'nın doğusundaki New South Wales. Zaten 1767'de British Royal Society güney denizi adalarından Venüs'ün hareketini gözlemlenme amacıyla bir heyet oluşturmuştu. Heyeti götüren gemiye, Cook kaptan olarak seçilmişti. Cook'a gizli bir emir daha verilmiş ve İngiltere Krallığı'na katılabilecek yeni kolonilerin saptanması da istenmişti ondan. Bu gezide Cook, Avustralya'nın doğu sahil kıyıları diğer doğabilimcilerle bir-

likte iyice inceledi. Böylece İngiltere'deki mahkûmların bir kısmının New South Wales'de kurulacak bir ceza kolonisine gönderilmesine karar verildi. İngiliz Krallığı bu kararı benimsedi. Bu kararı verirken Avustralya'da kurulacak bir ceza kolonisinin aynı zamanda Çin'le ticarete katkısı olacağı ve bölgede bir deniz üssü oluşturacağını da düşünmüş olmalı.

18 Ağustos 1788'de New South Wales'de açılacak koloniye mahkûmların gönderilmesine karar verildi. İlk filo, 18 Ocak 1788'de Botany Bay'a gönderildi. 1500 kişinin bulunduğu birinci filodakilerin yarısını hükümlüler oluşturuyordu. Gemilerdeki kadın mahkûmlar, gelecekte oluşacak toplumun ilk tohumlarını veren insanlar olacaktı.

Ceza kolonilerinde yaşam mahkûmlar için dayanılmaz boyutlardaydı. Bir yandan da açlık söz konusuydu ve bu durum karşısında mahkûmlardan bir kısmı kıta içlerine doğru dağılırken, bir kısmı da deniz yoluyla koloniden kaçmaya çalıştı.

İşte bu sıralarda, kıta halkı olan Aborijinlerin yaptıkları tek şey direnmeydi. Yerliler kendi yaşam bölgelerini terk etmeyi hiçbir zaman düşünmediler; önce, ilk defa gördükleri beyazları vaktiyle ölmüş atalarının tekrar hayata dönüşü gibi gördüler. Ama durum hiç de sandıkları gibi değildi. Kıta içlerine doğru yerleşmeye başlayan beyazlar yerlilerin bu iyi niyetli karşılamalarını bir anda çatışmaya dönüştürdüler. Yüzyıllardır öteki kabilelerin yaşam alanlarını bile istila etmeyi düşünmemiş yerliler, beyazlar işgale başlayınca

Yaşlılara ve akrabalara verilen önemin bir göstergesi de av etinin dağıtım sırasında ortaya çıkar. Av etinin yenilmesinde ve dağıtılmasında avcının kendisi söz sahibi değildir. Bu paylaşım da yaşlılar ve özellikle yaşlı akrabalar ön planda gelirler. Genelde de, kayınbaba çok önemli bir kişiliktir. Kayınbaba önemlidir; çünkü avcıyı besleyip duran karısıdır. Av ürününü avcı derlemiştir ama avcıyı yeniden üreten karısıdır. Karısını ise kendi ana-babası üretmiştir.

Avustralya yerlileri kandaş kadınlarla cinsel ilişkiye girmedikleri gibi, kandaşları temsil eden kendi totem hayvanlarının da etini yemezler. Ayrıca avcı kendi avladığı hayvanın etini de yemez. Ancak başka toplumların totem kabul ettiği hayvanların etleri

ve başka avcılarının avladıkları yiyecekler yenir.

Aborijinlerde babanın erkek kardeşlerine baba, annenin kızkardeşlerine ana denilir. Bunun gibi amca ya da dayı çocukları, kız ya da erkek kardeş kategorisine girerler. Yani çocuk öz annesini ve babasını bilir, ancak birden

fazla kişiye anne veya baba der. Amcasına baba der; amcasının çocukları, anne dediği teyzesinin çocukları kardeşleridir. Kardeşlerinin çocukları da kızı ve oğludur. Anlaşılabacağı gibi çok karmaşık bir akrabalık ilişkisi söz konusu.

Bir çocuk yapmak, bir ruh için dışsal bir muhafaza yaratmak anlamına gelir. Yerliler yaşam bölgelerine 'Annem' derler. Hamile bir kadın, hamile kaldığı yerdeki bir nesne veya canlı ile doğacak çocuğun ilişkisi olduğuna inanır. Doğan çocuk için bu bir kutsal bağdır. Bu kutsal bağlılık bir toteme bağlılıktan farklı olarak, birlikte totem olmak gibi bir ilişkidir. Bu 'yaşam bölgesi'-'insan' ilişkisinin kopması manen yıkıntı getirir. Kabile topraklarından sürülen yerlilerin yaşam gücü-

Aborjin bayrağında siyah kısım Aborijinleri, sarı daire dünyaya yaşam veren ve yaşamın devamını sağlayan güneşi, kırmızı toprağı temsil ediyor. Sanki, güneş batarken toprağın ve kayaların büründüğü kızıl renkten esinlenilmiş.

bölgelerini terk edip komşu kabilelerin yaşam bölgesine geçmek yerine, direnerek yaşam bölgelerini savunmaya çalıştılar.

O savaşım yıllarında Aborijinler beyazlar hakkında şu görüşe varırlar: "Beyaz derililer kötü değiller. Onlar yalnızca iradelerini bizim insanlarımız için hiç de iyi kokmayan, tadı olmayan şeyleri yapmakta kullanıyorlar. Beyazlar bizim için dünyasal bir sınav. Her birimiz bu sınavı geçmek için birbirimize destek olmalıyız."

İngiltere'deki finans çevrelerine göreseye, Avustralya yatırım yapılacak bir yer haline gelmiştir. 1829'da Batı Avustralya'da Swan Nehri ağzında yeni bir koloni kurulur. İngiltere'de yaşayan Thomas Peel ile New South Wales'de bir mahkûmken sonradan milyoner olan Solomon Levy gizli bir anlaşma yaparlar. İngiltere'den, bu yeni kolonide 1 milyon dönüm arazi istenir. Bu araziye hür göçmenler getirilip yerleştirilecektir. İngiltere yönetimi sadece 250 000 dönüm arazi verir. Bu araziye 4000 göçmen getirilir. Daha sonra bu 4000 göçmenden yalnızca 1500'ü burada kalır.

Vali Richard Bourke (1831-1838) ve daha sonraki Vali George Gipps döneminde genişlemeyle birlikte Aborijinlerin varlığına karşı ırkçı bir yaklaşım başlar. Bu yaklaşımdan kaynaklanan tutuma da "Beyaz Avustralya" akımı denir.

1834'te Aborijinlere karşı "Battle of Pinjara" katliamını gerçekleştirdiğinde Batı Avustralya'da 600 000 dönüm arazi göçmenlere satılmıştır ve verilen, satılan bütün bu araziler Aborijinlerin yaşam alanıdır. Artık öyle bir noktaya gelinmiştir ki, buraya gelen göçmenler, gönderilen mahkûmları da, Aborijinleri de istemez olmuşlardır.

Westernport'daki Aborijin kabilelerinden 1836 yılına geldiğinde yalnızca 350 kişi kalmıştır. 1850 yılında da bu sayı 79'a düşmüştür. (Beyazlar kıtaya ilk geldiklerinde, Avustralya'da yaşayan yerlilerin sayısının 750 000 kadar olduğu tahmin ediliyor. Ama resmi sistemin üzerine kurulduğu belgeler kıtada kesinlikle insan yaşamı olmadığını bildiyordu. Bu insanlar yok sayıldı, ya da şöyle de diyebiliriz: Yasal olarak ve oybirliğiyle yerlilerin, Hayvan ve Bitki Topluluğu Kanunu içinde yer almaları kararlaştırıldı. Bir de, yapılan tahminlere göre çatışmalarda toplam 1000-1500 beyaz yerliler tarafından öldürülmüş. Beyazların öldürdüğü Aborijin sayısıysa 20 000. Diğer ölümlerin, zehirlenme ve beyazların getirdiği salgın hastalıklardan olduğu söyleniyor.)

Bunun nedenini bir görüşe göre şöyle açıklıyorlar: Beyaz adama siyah vahşiler değil, onların yaşadıkları verimli ve stratejik açıdan önemli araziler gerekmektedir. Gerçekten de yerlilere karşı amansız olma ve amaca ulaşmaya hizmet eden bütün acımasız taktiklerin kullanılması için ellerinden gelen

her şeyi yapar beyazlar. İnsanlar öldürülür, yüzyıllardan kalma ormanlar kesilir, köyler yakılır, kadınlar tecavüze uğrar, çocuklar, hayvanlar kısaca onlara ait ne var ne yoksa yok edilir. Öldürmediklerine daha acımasız davranırlar; bu insanları kendilerine yabancılaştırırlar: Hiç bilmedikleri yasalara bağlı olmaya zorlayıp, dillerini değiştirirler. Giyimlerini ve dinlerini de. Bir de Aborijinlere karşı alınan en korkunç karar, Aborijin direnişine karşı Aborijinlerden oluşan bir polis gücünün kurulmasıdır. Bu kararı değerlendirenlerden bazıları şöyle düşünüyorlar: "Adına 'Native Police Force' denmesine karşın bu birlik suçlu Aborijinlerin yakalanması için değil, yaşam bölgelerini korumaya çalışan Aborijinlere karşı kullanılacak bir askeri birlikti."

Yerlilere, genç Aborijinlerin bu güç içinde eğitileceği, düzenli bir gelirleri olacağı, üniforma ve at verileceği söylenir. Bunun üzerine kabile yaşlıları da buna inanarak gençleri katılmaya teşvik ederler. Ancak, bu gücün asıl amacının işgale direnen Aborijinleri dize getirmek olduğu anlaşılır. Aldatıldıklarını anlatan kabile yaşlıları gençlere bu gücün ayrılmalarını öğütler. Ama artık o gençler kendilerine bile yabancı olmuştur. Birbirlerine, kaç 'siyah' öldürdüklerini aynen beyazların sözcükleriyle anlatmaya başladıkları söylenmektedir. İstilaya direnen Aborijinlerin yok edilmesinin son aşamasında da bu güç kullanılır. Ama kimliğini yitiren bu gençler beyazların arasına kabul edilmediği gibi Aborijinler arasına da dönemezler. Polis gücündeki gençlerden üçte birinin aşırı alkol kullanma gibi nedenlerden öldüğü raporlara geçmiştir.

1901'de, yirminci yüzyılın birinci gününde altı bağımsız Avustralya kolonisi Avustralya devletini oluşturacak biçimde birleşir. İngiliz kralı, şu anda bağımsız ve demokratik bir ulus olan Avustralya kralı olarak kalır.

Yüzyıllardır bu topraklarda barış içinde yaşayan Aborijinler ilk kez bu kadar vahşi yaratıklarla karşılaşmışlardır. (Ama ne gariptir ki, o çağın düşüncüleri, vahşi sıfatını işgalci beyazlara değil de Aborijinlere uygun bulmuşlardı!)

Bumerangı Avustralya Aborijinleri günümüze kadar kullanmış ve geliştirmişlerdir. Ama onlar kendileriyle özdeşleşmiş bumerangı avlanma amacıyla değil, kazmak, kesmek, ateş yakmak, hatta müzik aleti olarak kullanmışlardır.

nün yok oluşunda da bu yıkıntının etkin olduğu görülür. Zaten Aborijin dendiğinde hemen akla gelen Dreamtime (anlamı: Rüya zamanı) sözcüğü de, yaşam bölgesini gösterdiği gibi, bu yaşam bölgesindeki insan ilişkisini de tarif eder. Her kabilenin ya da kabile içi grubun ortak kutsal değerleri vardır. Dreamtime sadece geçmiş olaylarla değil halen yaşanan olaylarla da ilgilidir.

Aborijinlerde çocuğun nerede doğacağı da çok önemlidir. Yalnızca anne, doğum yapacağı yere karar vermez, taşıdığı bebek de bu karara katılır; örneğin annenin karnındaki ilk hareketin hissedildiği yer doğumun yapılacağı yerle ilgili fikir verir. Dünyaya yeni gelen bebeğe bir ad verilir; ama bu adı yaşamının sonuna kadar taşıyacağı anlamına gelmez. Aborijinler bilgelik kazandıklarına inandıkça adlarını değiştirirler. Eskiyen ad bırakılır ve düzenli olarak kim olduklarını daha iyi tanımladığına inandıkları yeni bir ad seçerler kendilerine.

Çocuklar, 12 yaşına gelince yaşlı öğretmenlerinin yanında kalır ve eğitim görürler. Yaşlı öğretmen avlanmayı, avlanılan hayvanı pişirme yöntemlerini gösterdiği gibi doğa bilgisi ve doğa ile ilişkiyi de öğretir. Hayvanların seslerini öğrenir ve her birini taklit edebilir hale gelirler. Bir kanguru gibi zıplamayı, bir opossum gibi yürümeyi öğrenirler. Doğadan beslendikleri için yiyecek bulma işi de çok önemlidir.

Örneğin, değişik bir şeyle karşılaştıklarında bunun yenilebilir olup olmadığını anlamanın yolları öğretilir.

Bir bitkinin yenilebilir olup olmadığına karar vermenin ilk adımı koklamaktır. Aslında koklama yalnızca bitkiler için değil her konuda verilecek kararın ilk adımındır. Hava koklanır, su koklanır, hatta yeni karşılaştıkları bir insanı bile koklar onlar. Yeterince karşılaştırma yapıp koku ile ayırımı öğrenmiş olan biri zehirli maddelerin çoğunlukla o güçlü, kendine özgü kokusunu algılamayı başarabilmektedir. Ama salt koklamakla karar verilmez. Eğer bir bitkide zehir kokusu yoksa bundan sonra bitkinin bir parçası kırılarak bedene sürülür. Bunun için göz kapakları, burun deliklerinin çevresi, koltuk altı ideal yerlerdir; çünkü vücudun bu bölümleri çok hassas olur. Bu sürütme sırasında herhangi bir acı, kaşıntı ya da rahatsızlık, ciltte şişme, kızarma, su toplama olmadıysa bitkinin tadına bakılabilir demektir. Ama yine de temkinli davranılır.

Bitkinin ilk kez tadına bakarken, ağız kenarı ya da üst dudağın altı kullanılır ve bedenin vereceği tepki beklenir. Eğer hiçbir tepki yoksa daha büyük bir parçanın tadına bakılır. Bitkinin suyunun bir bölümüyle ağzın gerisinde gargara yapılır ve bu tükürülür. Sonra yine beklenir. Artık sıra koparılan parçayı yutmaya gelir. Bitki yutulduğunda vücut bu parçayı geri çıkarmak için zorlamada bulunmuyorsa yani öğürtmüyorsa, ya da yuttuktan sonra bir karın ağrısı olmamışsa ve uzun bir bekleyişten sonra yürüme, düşünme gibi bedensel işlevlerde bir bozukluk yoksa o bitki yenilebilir demektir. Bir Aborijin besinlerini böyle tanıyıp o besini yemeye böyle karar verir.

Kıtada yapılan antropolojik incelemelerde, Aborijinlerde aynı kökten gelen ama dil gruplarının birbiriyle anlaşamadığı 600 dil bulunduğu saptanmış. (270 dil grubu, 600 değişik lehçe

İnanmanın Ötesindeki Adım Bilmektir

Aborijinler şöyle düşünürler: "Avustralya bizim ülkemizdir. Ülkemiz denizden dağlara kadar uzanırdı. Açıp bakabildiğimiz kâğıt haritalarımız yoktu. Ama sınırlarımız şarkı çizgileriyle belirlenmişti. Her şey müzik tarafından yerine konur ve yerinde tutulurdu. Komşu kabile komşu kabilenin şarkılarını bilirdi. Şarkısı söylenen ağaçlar, akarsular, kayalar ve dağlar bile tanınırdı. Atalarımız bu yeri bizim için rüya görerek yaptılar. Burası saygınlığı olan mutluluk dolu bir yerd. Bizler toprak ananın koruyucusu olan kişilerdik. Ama beyaz adam geldi,

zincirler halinde diğerlerini de getirdi. Onlar bizim şarkımızı öğrenemediler. Aslında onlar bizim, müziğimiz ve geleneklerimizle de alay ettiler. Ne yazık ki onların zihinleri bizim rüya görmemize kapalıydı. Oysa bizler rüya zamanının çocuklarıydık."

ve 500-600 civarında kabile olduğu tahmin ediliyor.) Ama neredeyse hiçbirinin dilinde, kölelik, köle, din, kitap, din adamı, peygamber, reis, şef, sömürü kelimeleri yoktur.

Yine "bizler doğanın bir parçasıyız" düşüncesi konuşma dillerine yansımıştır. Genelde dillerinde bir şeye sahip olmak fiili de yoktur. Bunun yerine ilişkili olmak fiili vardır. Bu ilişki insanlar için olduğu kadar bitki ve hayvanlar için de geçerlidir. Bu nedenle, insanın insanı sömürmesi ya da insanın doğayı sömürmesi de söz konusu değildir. Yenilip içilen her şeye minnet duyar ve teşekkür eder Aborijinler. Yani uygar beyazlar o yıllarda kendilerini evrenin merkezi sayarken, vahşi siyahlar(!) yaşamı bütün canlılarla eş ve eşit görmektedirler.

Yerliler arasında yazılı olmayan fakat sözlü olarak aktarılan ve bizim yasa dediğimiz kurallar vardır. Zaten yazıya pek değer vermezler. Bir şey yazıya döküldüğünde onun anımsanmasına gerek kalmayacağı için zihnin tembellendiğine inanırlar. İnsanda var olan güç bir kağıda devredilebilir mi? Ayrıca yazıya dökülen şeylerin süreç içinde değişikliğe uğrayacağından da kuşku duyarlar.

Aborijinlerde kabileler, özgül bir araziye kendi ülkeleri olarak tanırlar ve bunu arazinin sınırlarını kesin hatlarıyla belirleyerek değil, kuyubaşları, tepcikler ya da tepeler gibi yerel alanlar yaparak birbirlerine belli ederlerdi. Ama kendilerini bu grup alanlarıyla da sınırlamazlardı. Diğer birimlerin 'alanımız' olarak belli ettikleri araziler üzerine de girebilir, oralarda dolaşabilirlerdi. İyi olarak tanımladıkları mevsimlerde zaten uzaklara gitmelerine de gerek yoktu; ama kuraklık uzamışsa, yaşanan zor koşullar nedeniyle kendi yerlerinden epeyce uzaklara açılabilirlerdi.

Koydukları kurallara uyulmasında kişiler gibi gruplar da sorumludur. Kişiler birbirine karşı saygılıdır. Kişiler arasında kurallara uyulmaması durumunda kişi kadar grup da suçlu sayılır. Grup ya da gruplar arası kişilerin katılımıyla, suça karşılık düşen cezanın tespit edildiği toplantı gelenekleri vardır. Yüzyıllardır yaşamlarında kabileler arası kanlı savaşlar olmamıştır. Avcılar arasında çıkan çatışmalarsa, yapılan toplantılarla çözülür. Komşu kabileler-

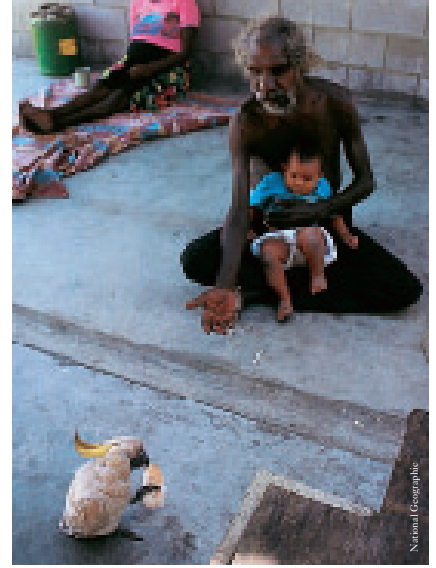
Avustralya yerlilerinden Pintubilerde "kanyininpa" kavramı bir hak ve sorumluluk olarak, sahip olma, elde tutma ya da gözette tutma anlamına gelir.

le iyi ilişkiler vardır. Yılda bir kez komşu kabileler arasında toplantı yapılır ve sorunlar anlaşma yoluyla çözülür. Anlaşmadan sonra topluca dans edilir. Tarih onların şarkı ve danslarının içine yerleştirilmiştir. Bu yolla tarihi öğrendiklerini söylerler. Şarkılarında ve danslarında pek çok kahraman ve kahramanca davranış anlatılır ya da betimlenir.

Sanatsal yönleri çok gelişmiş bu insanların doğaldır ki çizim ve süsleme sanatlarındaki yetenekleri de çok gelişmiştir. Bu gibi sanatsal işlerde, özellikle yaşlılar çok beceriklidir. Nedenine gelince: Yaşlandıkça görme yetenekleri zayıflayanlar avcılıktan çekilip, zamanlarını daha çok kamp yerlerinde geçirirler. Bu onlara yüksek el becerisi gerektiren işlerde ustalaşmak için gerekli olan koşullardan birini hatta en önemlisini sağlar: Yapılan işe zaman ayırmak. Zaten yaşlı bir insan kendini

Beyaz adama siyah vahşiler değil, onların yaşadıkları verimli ve stratejik açıdan önemli olan toprakları gerekiyordu. Ellerini siyahların üstünden hiç çekmediler. Şimdi Aborijinler mahkemelerden, en azından kendilerinden özür dilenmesini istiyor ve haklarını arıyorlar.

düşüncelere ve sanata vermek için hazır hale gelmiş insan demektir. Yaşlı insan düşünsel derinlik ve kuvvetli bir kişilik geliştirebilir. Bilim adamları bu konuda şöyle diyorlar: "Kimi Tiwi geçreleri, özellikle son derece dekoratif oymalar, topraktan yapılmış mızraklar Avustralya'nın yerli toplumuna özgüdür. Bunların oyulması ve boyanması yalnızca yaşlıların kazanabildikleri becerilerdir." Aborijinlerin süsleme sanatındaki bu çok üstün nitelik, kaya oymaları ve resimleri, ağaç resimleri, tahta oymalar ve kum üzerine çizilen desenlerle kendini gösterir. Onbinlerce yıl öncesine kadar uzanan ve bugün geniş ölçüde ifade edilen yerli sanatının örnekleri zaten bunu kanıtıyor.

Günümüzde Aborijinler yaşamlarını belki geçmişe özlemle belki koşullara uyum sağlayarak ya da belki de susmayı yeğleyerek geçiriyorlar. Ama şunu iyi biliyorlar: Onların ataları için her gün yeni bir gündü. Bu nedenle hep ileri doğru yüründü. Geriye dönüp "eğer şöyle olsaydı"larla hiç uğraşmadılar. Geçmişe açıklamak için mantıklı ve akılcı bir neden de aramadılar. Her Aborijin kendi yolunda ilerledi, kendi alın yazısını aradı. Ve bugünün seçimi bugün oldu.

Gülgün Akbaba

Katkılarından dolayı H.Ü. Edebiyat Fak. Antropoloji Bölümünden Dr. Erhan Ersoy'a teşekkür ederiz.

Kaynaklar

Cemal M. *Eşitlikçi Topluluklar*, Belge Yayınları, 1996.

Morgan M. *Sonsuzluğun Mesajı*, Dharma Yayınları, İstanbul.

Saran N. *Antropoloji*, İnkilap Kitapevi, İstanbul

Süsoy C. İnsan ve Doğa

(<http://www.araf.net/dergi/sayi11/html/csoy972.shtml>)

Süsoy C. Yolngu ve Balanda

(<http://www.araf.net/dergi/sayi09/html/csoy964.shtml>)

Süsoy C. Kuzeyden, Denizin Ötesinden Gelenler

(<http://www.araf.net/dergi/sayi14/csoy3983/csoy3983.shtml>)

<http://www.alternatif-egitim.com/docs/Avustralya.rf>

<http://www.cmbaustalia.org.tr>